

Bilo je v maju

Pridobljeno iz Wikivira, dne 10/23/18

Avtor je podpisan s psevdonimom Borisov.

Izdano: *Slovenski narod* 12.–13. maj (1903) 36/107–108

Viri: [107](#), [108](#)

Dovoljenje: © Besedilo še ni v javni lasti, a je dostopno na portalu [Digitalne knjižnice Slovenije](#) (dLib.si)

Stopnja obdelave: ☒ To besedilo je pregledalo več urednikov in je brez tipkarskih in slogovnih napak.

Izvozi v formatu:

[epub](#)

[mobi](#)

[pdf](#)

[rtf](#)

[txt](#)

Gotovo ste že videli lepega pomladanskega dne pohajati po zelenem drevoredu človeka počasnih korakov in bledega, izmučenega obraza. Če ste ga le videli, vam je ostal gotovo v spominu. Saj je moral vsakdo pogledati za njim, vsakemu se je zdel nenavaden človek.

Pred par leti ga je bilo povsodi dosti: po drevoredih, ulicah, gostilnah in ni čuda, da mi je postal popolnoma vsakdanji.

Naključje pa je hotelo, da sva se seznanila.

S prijateljem sva krenila večkrat zvečer v predmestno gostilno, kjer ni bilo po navadi mnogo ljudi. Nekega večera dobiva tudi njega tam. S prijateljem sta bila znana in me je predstavil. Bil je že malo vinjen. Večinoma je molčal, le zdajpazdaj je odgovoril trdo in rezko, če ga je prijatelj kaj vprašal. Zrl je vedno pred se in nekaj premišljeval.

Iz prijateljevega sporočila sem zvedel, da je mož skoro popolnoma slep. Kmalu na to sva odšla.

Po poti mi je pravil prijatelj, da se je seznanil ž njim, ko sta stanovala v sosednjih sobah. Obljubil mi je tudi, da ga obiščeva, kadar bo mogoče, da je nenavaden človek.

Tako sva se popolnoma seznanila. Prijatelj je izpolnil svojo obljubo in me peljal na njegov dom v nizko, zaduhlo sobo, z enim oknom v obližju mesta.

In kadar pride spet maj ter vzbuja v naravi tisoč in tisoč cvetov, takrat vscvetejo tudi v meni spomini na one dni. Kakor čarobna bajka oglašajo se mi v spominu one besede: »Bilo je v maju« ...

* * *

Bilo je v maju. Sedela sva pred njegovo sobico pod oknom na nizki, leseni klopici. Večer

je bil, lep večer. Prišel sem k njemu, ko je solnce že poljubljalo najvišje vrhove belih snežnikov, katerih glave so se svetile, kakor bi se kopale v mirnem morju solčnih žarkov.

Nekaj časa sva se pogovarjala vsakdanje stvari, potem sem ga pa spomnil na obljubo, da mi bo razodel dogodke iz svojega življenja.

Odkašljal se je z onim suhim kašljem, ki je lasten ljudem, katere že briše koščena smrt iz knjige življenja.

Včasih se je ozrl proti zahodu, kjer se je ravno skrilo solnce.

Zdelo se mi je, da mu dobro dene sveži zrak. Zravnal se je in ga krepko požiral v vase, kakor plavač ko se skriva pod vodo. Lahen zefir je vel sem od večerne strani in mu hladil čelo. Tam v dalji se je oglasil večerni zvon, vabeč ljudi k nedeljskemu počitku. Kakor bi se bil vzbudil iz sanj, se dvigne starček ter reče: »Ah, kako je tu prijetno in blagodejno! Tu bi ostal človek vekomaj!«

Utihnil je malo, se oddahnil in začel svojo povest:

»Da, da, tudi takrat je bil maj. Cvelo nam je življenje v najlepših bojah in mi smo prepevali himne, himne noskončnega veselja. A prišel je grom, in cvetje, mladost in veselje — vse je bilo uničeno, strto na veke ...

Sedaj pa stojimo ob grobovih mladostnih upov prokleti, zavrženi ...

In zopet cvete maj, kot je cvetel nekoč. — A ne za nas. Pred vrati stojimo in gledamo veselje drugih, a uhod je zaprt. Angelj z ognjenim mečem stoji pri vratih, trd, neomajen, kot skala vrhu nebotične gore. A mi gledamo in plakamo — drugi pa se vesele pred našimi očmi.

Pa kam sem zašel! V časih ne vem več, kaj blebetam.

Torej, bili smo trije: jaz in moja pobratima Dominik in Egidij. Sedeli smo zadnjič skupaj pri čaši rujnega vinca. Bili smo na razpotju, ob ločitvi. Zapuščali smo gimnazijo in mesto, kjer smo preživeli toliko prijetnih in tudi bridkih ur.

Težko je bilo vsem pri srcu. Vsak se je odpravljal na svojo stran, vsak za svojimi cilji. Bili smo skupaj — morda poslednjikrat. Nekako otožni smo bili vsi videti.

Ura je odbila polnoči. Morali smo iz gostilne in ob enem tudi narazen. Jaz sem se mislil prihodnji dan odpeljati na Dunaj, Egidij se je odpravljal domov na Štajersko, kjer je dobil službo pri železnici, a Dominik je mislil ostati pri vojakih.

Dvignili smo čaše in trčili na zdravje pobratimov in milega nam naroda. Čaše so

odžvenketale in ločili smo se, v prijateljskih objemih s sladkimi nadami, da se še kdaj snidejo pota treh ljubečih src.

Zunaj pa se je v onem hipu zabliskalo, a za daljnimi gorami je odmeval otel grom ...

Tako so minevala leta, a ne naše prijateljstvo.

Dunaja sem se kmalu naveličal. Gmotne razmere so me prisilile, da sem postal domači učitelj pri bogati rodovini. Iz tistih let imam poleg bridkih ur tudi mnogo veselih.

Tedaj sem se prvič zagledal v žensko bitje. Neke pomladi se naseli v hiši, kjer sem stanoval, nova družina. Takoj za hišo je bil prostran vrt, kamor sem večkrat zahajal.

Ker je bil vsem stanovalcem dovoljen uhod na vrt, je tudi nova družina prišla večkrat tja.

Bili so to preprosti ljudje. Oče je bil mestni učitelj — po rodu Čeh — njegova žena pa navadna, preprosta žena. Imela sta pri sebi šestnajsetno dekletce Albertino, kateri je bil on stric in ki je že v zgodnji mladosti osirotela.

Spoznal sem se ž njimi in kmalu sva bila z očetom Emilom dobra znanca. Bil jo to mož petdesetih let in pameten, da malo takih. Svojih otrok ni imel. Zato je vzel osirotelo bratovo hčer v svoje varstvo.

Spoznal sem moža, da ima v marsičem jako pametne nazore. Z veseljem sem ga poslušal, ko je govoril o umetnosti, književnosti in politiki.

Bilo pa je v maju.

Lepega večera sem sedel sam na vrtu in misli na daljnjo svojo domovino in znance, ki so ostali tam.

Iz sanj me vzbudi mehka dekličja pesem, ki jo je pela moja znanka Albertina. Koncu vrta je bila lopa in tam je sedela sama.

Ah, tega večera ne morem pozabiti! Ravno tako nekako je bilo, mirno, svečano in zvezde so naju zrle z neba, a drugi nihče ...

V maju je bilo in maj je cvetel tudi v dveh sorodnih dušah, ki sta se našli med valovi življenja ...

Tako so minevali dnevi mirno in jaz sem bil srečen.

Tedaj pa umrje oče moje ljubljenske. Oba sva stala ob njegovi smrtni postelji. On pa je prijel njeno roko, jo položil v mojo ter rekel: »Ljubita se, in bodita srečna! Težka je pot življenja, težka posebno za slabotno žensko. Bodi ti, dragi moj in prijatelj, bodi ti njen

varuh ... težko se ločim, a to me tolaži, ... da je dobila takega zaščitnika ... In moja, moja Marjeta ... srečno, srečno ...«

Kmalu na to je ležal dobri mož mrzel, bled pred nami ...

Dobro leto na to sva sedela lepega poletnega večera z Albertino sama pod zelenim kostanjem pred hišo.

To je bilo tam gori v tužnem Korotanu. Usoda me je že od nekdanj sovražila in slednjič me je privedla do tega, da sem postal ljudski učitelj. Ker nisem dovršil vseučilišča, nisem mogel dobiti posebno dobre službe.

Pri železnici bi bil lahko vstopil na Tirolskem, pa Albertina me je tako lepo prosila, naj ne greva tako daleč, v tuje kraje.

Njej nisem mogel ničesar odreči. Sklenil sem torej, da postanem učitelj. Zadovoljna sva bila in lepo sva živela ob nizki plači.

Albertina, ki je bila vedno bolj slabega zdravja, se je prav dobro počutila.

Lep večer je bil takrat, ko sva sedela pod zelenim kostanjem. Ona je slonela na mojih prsih in gosti, kostanjevi lasje so se ji vsipali po mladih, nedolžnih grudih. Ah, kakšni občutki so me obhajali takrat, ko sem držal v naročju bitje, ki je bilo cilj mojega življenja, moj zemeljski raj ...

Ona pa je brodila z drobnimi prstki po moji bradi ter šepetala kot nedolžno dete: »Kako si vedno bled! Kaj ti je? Ali si bolan? Povej mi, kaj ti je!«

»Kaj mi hoče biti! Kako bi bil bolan — poleg tebe.«

In vnovič bo se strnile najine ustnice v strasten, vroč poljub.

»Ah, spomini, ti spomini ...«

Mož se je zamislil ter potegnil parkrat z roko preko čela, kakor bi si obrisal solze.

»Tako smo živeli,« začne zopet, »in srečni smo bili. Nekega dne pa dobim od pobratima Dominika pismo, kjer me prosi, če bi mogel dobiti blizu mene za par tednov stanovanje, da bi se malo okrepčal v svežem planinskem zraku. Takoj sem mu bil na uslugo in pisal sem mu, naj le pride, da dobi sobo pri meni.

Nekaj dni na to sva se že pozdravila kot stara znanca in se poljubila kot zvesta pobratima. Predstavil sem mladega, lepega poročnika tudi svoji ženi. Dan na dan so sledili sedaj izleti, enkrat na kako bližnjo goro, enkrat spet v glavno mesto, ali pa h kakemu znancu.

Neke sobote zvemo, da bo zvečer v eno uro oddaljenem trgu velika veselica, ki jo priredi »Čitalnica«.

Takoj se napravimo in odidemo tja.

Po običajnem govoru, ki ga je imel mlad profesor, so pevci zapeli nekaj domačih pesnij, potem se je pa pričel ples.

Jaz sem bil srednje vrste plesalec. Zato tudi nisem mnogo plesal. Parkrat sem se zavrtil z Albertino in z gospicami, ki so sedele pri naši mizi.

Dominik pa se je kar naprej sukal. Ves navdušen je bil za ples. Jaz sem se naslonil na steber in gledal v šumeči vrtinec plesalcev.

Dominik je plesal ravno z Albertino. Odhitela sta mimo mene v mirnem valčku, in pri tem sem videl kakor bi se bil Dominik sklonil malo nižje in se z ustnicami dotaknil čela — moje Albertine.

To me je pretreslo. Kakor bi se vzbudil iz sanj, sem pogledal okrog sebe.

Stal sem v kotu, tam, kjer je bilo najbolj mračno in vedno največ plesalcev. Opazoval sem ju dalje. Toda ničesar več nisem mogel opaziti. Le tisto njeno smehljanje, to me je vznemirjalo.

Pa to je bilo dosti za me. Uničena je bila moja dobra volja za oni večer.

Šel sem ven. Tako jasno in lepo je bilo zunaj. A na moje srce je legel temni mrak molčečih slutenj. In takrat sem začutil, da sem sam, čisto sam, morda odveč ...

* * *

Vračali smo se domov. Onadva sta bila vesela, jaz pa žalosten. Kazal se sicer nisem kar naravnost, vendar srce moje je bilo uničeno.

Zvečer pa sva bila sama. In tokrat sem jo prijel za roko, ji dvignil glavo, pogledal v oči in vprašal nenadoma: »Albertina, ti me ne ljubiš več; odtujiješ se mi!« — »Kaj ti je? Kako si čuden!«

A takoj je povesila oči in se stresla.

Jaz sem pa vstrepetal; a v prsih mi je nekaj zabobnelo, kakor kadar udari grom v nočno tišino.

Tisti večer sem odšel sam v svojo sobo in zaklenil vrata. Dominiku sem voščil kratko lahko noč, njej pa ne.

Odšla je spat v sosednjo sobo.

Drugo jutro me je bolela glava. Težka je bila kot svinec. Premetaval sem se semtertja, dokler ni odbila ura osem.

Ko se pa napravim, že vstopi dekla ter začne izpraševati, kje sta žena in častnik. Ob enem mi da pismo. Pretrgam, berem:

»Dragec!

Kakor si že morda uvidel, midva ne bova nikdar srečna. Usoda me preganja že od rojstva, a najbolj me je pa udarila sedaj, ko bi morala postati v zakonu srečna, kot je toliko mojih tovarišic. Ti si me zavrgel kot ničvredno stvar ...

Torej pozabljena naj bom v Tvojem spominu! Ne poizveduj za menoj! Dobil me ne boš več! Predno dobiš ta list, bom že prestopila deželno mejo.

O vi dnevi moje mladosti! Kako slabo sem vas porabila, pa je vendar tako lepo živeti!

Pred menoj stoji še življenje. Zavesa se je dvignila. Z Bogom temna doba jetništva, srečno — njen čuvaj ...

Albertina.«

Da, da, ravno tako je pisala. Bral sem te besede stokrat in stokrat, a nisem mogel verjeti.

Nje in Dominika pa nisem videl več.

Od takrat sem postal ves drugačen človek. Življenje se mi je pristudilo in udal sem se v svojo usodo. Zapustil sem kraj, ki me je vedno in vedno spominjal moje nesreče.

Pa miru nisem našel nikjer.

Po njej in po nezvestem pobratimu sem izpraševal, zvedel pa nisem ničesar gotovega.

Naj le živita! ... Jaz ne morem več ...

Iskal sem samote, da bi pozabil svoje gorje. Kupil sem si knjig in začel strastno brati. Po mirni zagorski vasi je vse spavalo, le v moji sobi je brlela vsako noč luč čez polnoč.

Ko sem bil že tako utrujen, da nisem mogel več brati, sem se vlegel.

Učil sem se tujih jezikov, dasiravno nisem vedel čemu.

A sedaj je vse minulo ... Slep, slep! ... Kadar slišim to grozno besedo, se mi dozdeva, da mi nekdo zasaja meč v srce.

In vsega tega sta kriva Albertina in Dominik!

Jaz sem videti star, onemogel, a onadva morata biti še mlada, čvrsta! Z malo pokojnino se komaj preživim. A kaj! Da bi bil le zdrav! Nesposoben za vsako delo se gibljem med tem valovjem, a valovi me nečejo ...

Slep sem. Premislite, kako težko mi je hoditi po ozki, s trnjem posuti stezi življenja. Skrb v temno bodočnostmi mrači staro čelo, valovi, ki butajo pod mano, plaše trepetajočo dušo, svet se mi smeje, usoda pa me obdaja le z udarci.

Tako je sedaj in vendar cvete nad menoj rajski maj, katerega pa potrta duša ne čuti več. Le ta povest, povest o maju življenja, ta mi ne gre iz spomina.

Prijetni spomini se hočejo včasih polastiti moje duše, toda odženem jih kot gladne pse, ker me hočejo še bolj užalostiti.

Tako stojim ob grobu mladostnih let, ob grobu svojih nadej sam, pozabljen ...«

* * *

Segel mi je v roko in hitro odšel v svojo sobo. Žalosten sem stopal domov. Ganila me je usoda človeka, ki ni ničesar sam zadolžil.

Po tisti noči sem ga še dvakrat videl v mestu. Potem je pa kar nenadoma izginil. — Šel je na deželo, v samoto.

Tam živi in trpi. Pravi jo, da ne izpregovori z nikomur več.

Pred tednom sem ga obiskal. Govorila sva nekaj besed, a kmalu je začel tako zmedeno govoriti, da sem stal in ga začudeno gledal.

Segel sem mu v roko in se poslovil. On pa se je režal. — Spoznal sem, da je revni trpin znorel ...

Kje je sedaj, ne vem. Nekdanjega njegovega pobratima Egidiya sem pa videl zadnji čas pohajati po mestu. Debel človek je, oženjen, filister prve vrste, ki se poti dan na dan, da bi prišel v službi vsaj še eno stopinjo višje.

Taka so pač življenja pota, nejasna, negotova, kakor človek ...

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Minca2
- Kyle the hacker
- Latebird
- Abu badali~commonswiki
- Waldir
- Noclip~commonswiki
- Ftiercel
- Masur
- Ö
- Cumulus
- Dbc334
- Boris23
- Auralux
- Sarang
- Zscout370

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)